

שלמה שבא
... מטורף ויצאידופן

תולדות

עת-מור

שלמה שבא הוא "משוגע" לתולדות ארץ-ישראל. רוב יצירותיו עד כה נוגעות בדמויות מתוך הגלריה המיוחדת, שהפכה את הארץ הזאת מאין לישי. בין ספריו נמנים שבט הנועדים, שהוא סיפור השו"ר "מר" ומייסדו, והצייד, על יהושע חנ"ן קין.

זה יותר משש שנים מתמסר שבא למיבצע מרחק של עיתון לתולדות ארץ-ישראל ועם-ישראל בשם עת-מור. המור צא-לאור באמצעות אוניברסיטת תל-אביב ומשרד-החינוך. עת-מור מביא תיעוד של פרקים נבחרים מתולדות הארץ, בסיגנון של מעין רפורטז'ז' עם צילומים נדירים. השער של חוברת 33 מוקדש למקווה ישראל בח 110, עם תצלום משנת 1892

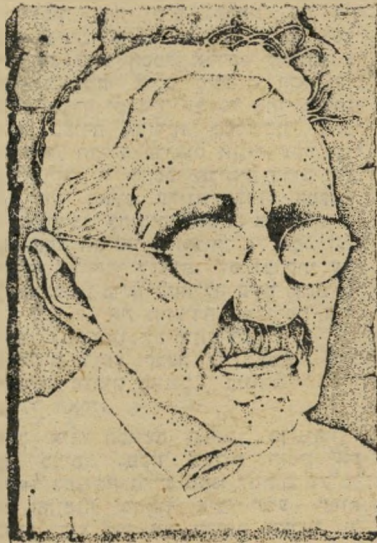
מדמעות. אשר ללילה, מישהו אמר לה, זה כן יפהפה! אבל היא מתה בלדתה איתו... ואז הגיעו קרוביה מאנגליה לאיטליה, כדי להציל את התינוק מידי אביו, הלא-הולם לדעתם.

העימות בין ג'ינו לבין בני מישפחתה של ליליה המתה הוא עימות בין תרבויות והשקפות-עולם. בעימות זה בלתי ניתן למצות את כוחה האמיתי של הלשון האנגלית, או, כמאמר פורסטר: "איטלי" קית היא מדיים גרוע להתנשאות. המילים המטורניות יצאו חניניות ופנות... העיר מות מסתיים בגניבת התינוק, הנופל מהר כירכרה ומת: "הצורר התגלגל מן הדרך אל היער, למרחק קטן, ונפל על פי תלם גדול. כה זעיר היה, שאילו נפל לאורכו היה נעלם, והוא לא היה מוצא אותו."

כוונות טובות הוא ספר מאוד אנגלי, המייצג את פורסטר ואת שאר בני דורו, בני קבוצת בלומסברי כלייטון סטרייט צ'י, וירגיניה וולף, ג'ון מיינארד קיינס ואחרים. פורסטר מציג בספרו את

רבים לעברית (מסע להודו ואפוקטיים של הרומן). פורסטר, שרק לפני כשנתיים פורר סמה אודותיו ביוגרפיה נרחבת של פ.ב. פריבנקס, היה בבחינת נעלם. מתוך הר ביוגרפיה הנרחבת מתברר כי עד גיל 30 לא ידע כיצד מקיימים מגע מגיל עם אשה, היה הומוסקסואל פעיל מגיל צעיר וקורבן של אהבת אם. ב-1917 היתה לו פרשה-אהבים עם צעיר מצרי. ב-1943 קיבל, כמתנת חגיגה-מולד, שחקן תיאטרון אמריקאי צעיר מסופר הומוסקסואל אחר, כריסטופר אישרווד (בחזרה מברלין). בגיל מבוגר יותר ניהל פרשה אהבים עם השוטר רוברט בקינגהם. את סיפורו האחד על אהבת-גברים, מוריס. פילסמו רק אחרי מותו.

באחרונה ראה אור בתרגום לעברית ספרו כוונות טובות, שהוא בבחינת ניסיון לפעור פירצה קטנה בעולם השמרנות הבריטי של 1905, השנה שבה פורסם הספר לראשונה תחת הכותרת המקום בו מלאכים יראים לפסוע. זה סיפור על שלחי התקופה הוויקטוריאנית.

א.מ. פורסטר

...פארודיה על מערכת יחסים בין המינים...

עברי בירושלים את אליעזר בן-יהודה. ג. קרסל מביא את סיפורו של אדולף ברמיה, מי שהיה השר היהודי הראשון במדינה אירופית כלשהי. אברהם חיים מביא מעט מדיוקנו של אחד האנשים השנויים ביותר במחלוקת בתולדות הארץ, "הפשה הקטן" הוא אלברט ענתבי.

בשער חוברת 34 מתפרסם תצלום עם הכותרת ימים ראשונים בראשון-לציון, כתבת השער היא של הפרופ' נורית גוברין, על נחמה פוחצ'בסקי, הסור, פרת הארצישראלית הראשונה. מחברת ביהודה החדשה. רם גופנא מביא את סיפור הישוב המצרי הראשון בארץ, שעי לול לעורר תביעות היסטוריות של המצרים על הגב. הרשימה נושאת את הכותבת תרת תחנת דרכים מצרית בגב. אבנר פרץ יוצא בעקבות מישפחה אחת בספר, בסאלוניקי ובאנשי-ישראל. שולמית לסקוב מפרסמת את סיפור, הכנטיה בוכרון יעקב - ניסיונו של מנחם או"ם שישיקין להקים מיסגרת יהודית נבחרת בארץ-ישראל בשנת 1903.

לסיכום: עת-מור, בניגוד לכתביעת אחרים המופקים בסיוע משרד-החינוך והתרבות, הוא בבחינת נכס תרבותי ראוי שוני במעלה, המתפרסם בו מביא את הסיפור האמיתי של ארץ-ישראל במאה השנים של ההתנחלות היהודית. במתכונת של כתבות קצרות, ממצות, ובלשון עברית של שנות השמונים, השכיל שלמה שבא להפוך כתביעת זה לנכס. כדאי לאסוף את החוברות, ואפילו לכוון אותן, בשל החומר המיוחד שבהן, שחלקו לא מצוי במקומות אחרים.

של המורים והעובדים. את סיפורו של בית-הספר החקלאי הראשון מביא ג'ידעון כץ. שלמה הרמתי מביא את סיפורו של ניסים בכר, מי שהקים בדיבור

עת-מור, בעריכת שלמה שבא; חוברות 33, 34, 35, הוצאת אוניברסיטת תל-אביב ומשרד-החינוך.

שפתו המיוחדת, פילוסופיה הומאנית מוגבלת וסאטירה חברתית בעלת עוצמה משתנה. ממרחק של 75 שנה מאז כתיבתו נראה הסיפור כפארודיה על מערכת היחסים של שני המינים, מעין צוואה ספרותית מינית. שלא הובנה כהלכה עם פירסומה הראשון. מאיר ויזלטיר מעניק מימד של ספרותיות עברית לתרגום.

בחטרך גיסת ח"כ טור-מלכא * הערומים והמתים השיכחה

והזכויות * הקורס של יעקובי * דויד בידן ו.ראש" המערך

הנרי קיסינג'ר. מה שיעקובי שחל לצייין הוא, כי סמינר זה נערך במימונו של הסייאי, כפי שגילה לפני כמה שנים ניוירוק רויו אף בוקס. במיסגרת כתבה שבחנה את קשריו של קיסינג'ר עם הסייאי בימים שקדמו להגותו כשר החוץ. קריאת תגר על מנהיג מפלגתו השמיע המשורר, הקולנוען והמרצה הבכיר באוניברסיטת תל-אביב ובאר-שבע, דויד אכידן, ברשימה תחת הכותרת, "דרושה מפלגה עם ראש", אותה ירסם במינון, בתגובה למאמריהם של אבא אבן וא.ב. יהושע. ציין אכידן: "הערובה הדרושה היא ההיתקנות בין הגוף המפלגתי לבין הראש - בין המפלגה והמערך לבין האינטלקטואלים. הסיסמה שטבעתי פעם, אינטלקטואלים לשילטון - נכונה היום, בישראל ובמזרח התיכון כולו..."

מירמה ספרותית ביצע העיתונאי רייז צ'רל, שפירסם בכתבי העת פרוזה את סיפורו של הסטיירקאן קובי נייב, להרוג את הדרקון. ציור שינה את כותרתו הדרקונית של ניב ל"עוד אגדה" ושינה באופן קיצוני את משמעות הסיפור. במכתב של ניב לצ'רל נכתב בין השאר: "איני יודע מדוע עשית זאת, אם מתוך טימטום גרידא, אם מתוך ניסיון להתאים את השם ואת הסיפור לתיות המצוקה, החגגרטיית, שפיתחת לעצמך במאמר המערכת, ואם מתוך הדחף הבלתי ניתן לשליטה של עבד-כיי ימלך (לגליון אחד). להראות מה רב כוחו בשינוי שמות. את מניין שאבת את תישלובת החוצפה, הקטנוניות והטימטום, התיכת אפס אפסיים שכמוך, שאתה מצו בכלל לשנות שם של סיפור שמישהו כתב?" בדברי תגובה של עורך פרוזה, יוסי קרייב, הובהר כי בעתיד לא יאפשרו עוד למר צ'רל לבצע מעשים שכאלה, שהם בבחינת פגיעה בזכויות המחבר.

ידיעה שפורסמה במדור זה לפני שבועיים סיפרה: "תעלומה בת שנים רבות היא סוד הקירבה היתרה שבין שר המישפטים לשעבר, שמואל תמיר, לבין מישפחת אורי צבי גרינברג (צ'צ'ק). השר לשעבר הוא הממונה על נכסיה-הרוח של המשורר. מסתבר כי רעיית אצ'ג ומי שהיתה קודם לכן רעייתו של מבקר הספרות המעולה מורדכי שלי, הגב' עליזה מור-מלכא, היא לא פחות ולא יותר מאשר אחותו של שמואל תמיר. למשמע קשר מישפחתי זה הגיב סופר היפאי אמר: "צריך לקרוא לתמיר מהיום בשם חברה-הכנסת טור-מלכא". במיסגרת "ביקורת העיתונות" שלו, ניסה איש-השילטון בל"ר שלי לבדוק ידיעה זו, בעיקר בשל הקשר המישפחתי שהרי אביו, המשורר יצחק שלי, הוא אחיו של המבקר מרדכי שלי. הבדיקה העלתה, שהגב' טור-מלכא היא אחותה של רות, רעייתו של תמיר. בשלהי שנות הארבעים פירסמה ספרית פועלים את סיפורו של גורמן מילר הערומים והמתים. באחרונה התר לטור ראשי ההוצאה הזו לפרסם מהדורה מתוקנת של הספר, ואף מלכורה למועדון הספר של מיל"ת. אלא שפניה דחופה של הוצאת הספרים זמורה ביתן מודן (זב"מ) הבהירה, כי זכויות ספרית פועלים בעברית פגו, וכי זב"מ היא שתפרסם מהדורה משלה של הערומים והמתים. גרסה חדשנית ברות התקופה למועדון הספר של חיים נחמן ביאליק, לא זכתה באור מן ההפקר... הביאה חנה סוקולוב, רעייתו של המשורר יהודה עמיחי: "לא זכיתי באור מן ההפקר, אלא לקחתי שוחד" בכתבה מאת יוסף שביט על ח"כ גד יעקובי, סיפר המרואיין על השתתפותו כסמינר בינלאומי שקיימה אוניברסיטת הארוורד, למנהיגים פוטנציאליים, בניהולו של

הגפתח ב"כולם באו לתחנת צ'ארינג קרוס ללוות את ליליה..." ליליה, אלמנה, לא אהובה על מישפחת בעלה המנוח: "חלפו כמעט עשר שנים מיום שבו התאבד צ'ארלס כלייה תיבולר בגלל יופיה, וכל אותו זמן לא ידעה מרת הריפון רגע אחד של מנוחה..." ואחרי מות בעלה: "מרת הריפון ניצלה את ההזדמנות על חוברת האלמנות והאמהות..." מהם נמלטה ליליה לאיטליה שטופת השמש, ושם התארשה, "לצורך נישואין", עם זרג איטלקי ששם עיניו במעט ממונה. כאשר קרוב של ליליה מציע לבחיר ליבה האיטלקי 1000 ל"ש, מטלטלו האי-טלקי הצעיר בשתי כתפיו ואומר: "אנחנו כבר נשואים - נשואים - נשואים מהר כמעט נרדע לי שתבוא. לא היה זמן להודיע לך..."

כוונות טובות הוא ספר דמויות קטנות המייצרות אשליה של מאבק סמוי בין תרבויות - בין הימתיכוניות של האיטלקים לבין הקיריות של הבורגנות האנגלית. פורסטר מתאר את שיא מועקת הנפש בימצום לשוני, שעשוי לעורר קינאת סופרים רבה: "לא היה רגע אחד מסויים, שבו תפסה ליליה כי נישואיה הם כישלון; אבל כמהלך הקיץ והסתיו נקשתה אימללה כל כמה שהיתה מסוגלת לכר מטיבעה..." בעוד בני ארצה שהגיעו לאיטליה, "השבו אותה למורדת כמיס כמות ואת ג'ינו לנער מוקסים..." יחסי בני הזוג התפוררו בהדרגה, עד ש"לבסוף נעשה ברור ליליה כי ג'ינו נשא אותה בעד בצע כסף..." והיא התעברה, שכן "תשוקתה האחת והיחידה היתה להיעשות אב לגבר כמותו..." ובעודה מתקשה ב"לידה", "הוא שכב מחוץ לחדר, כשראשו נצמד אל הדלת, כמו כלב, כאשר יצאו לספר לו את הבשורה המשמחה, מצאהו שרוי בחצייה-הכרה, ופניו היו רטובים

* א.מ. פורסטר - כוונות טובות; מאיר ויזלטיר; הוצאת כתר; 150 עמודים (כריכה רכה).